

ประวัติ วัดคูหาภิมุข จังหวัดยะลา

พระเทพญาณ โมลี
อดีตเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี

บันทึกหลวงอรธ กัลยาณวินิจ

เรื่องประวัติวัดหน้าถ้ำ ซึ่งมีพระพุทธรูปไสยาสน์ประดิษฐานอยู่ในจังหวัดยะลา ตามที่ท่านเจ้าคณะจังหวัดปัตตานีได้เรียบเรียงขึ้นนั้น ต้องนับว่าเป็นคุณงามความดีชิ้นหนึ่งของท่านเจ้าคณะจังหวัดที่ได้พยายามค้นคว้าหาเหตุผลและหลักฐานในทางประวัติศาสตร์รวบรวมขึ้น และในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นข้าหลวงประจำจังหวัด จะเว้นแสดงความยินดีและขอบคุณท่านเสียมิได้ เพราะนอกจากเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นการนำมาซึ่งความสำคัญที่จะส่งเสริมเกียรติคุณของจังหวัดยะลาที่ได้มีปูชนียสถานส่วนหนึ่งด้วย

การเขียนประวัติวัดหน้าถ้ำนี้ ข้าพเจ้าเห็นใจท่านผู้เขียนว่าไม่ใช่ของง่ายนัก เราอาจจะทราบได้ว่าประวัติศาสตร์ของชาติต่าง ๆ เป็นมาอย่างไรโดยปรากฏหลักฐานในทางโบราณคดีอยู่ชัด ๆ ตรง ๆ เราก็ค้นคว้าหามาอ้างอิงได้ แต่โดยเฉพาะประวัติของพระพุทธรูปไสยาสน์ และวัดหน้าถ้ำในจังหวัด

ยะลานั้นไม่เป็นการง่ายนักที่จะค้นคว้าหาเรื่องหรือหลักฐานมาอ้างอิงได้ นอกจากจะให้ความสันนิษฐานอันมีเหตุผลที่เด่นจริง ๆ จึงจะทำให้ท่านผู้อ่านหรือผู้อายุรู้เชื่อถือได้ เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มันเหมาะและไม่แน่ใจแล้วอาจพลาดความจริงได้ ชักตัวอย่างที่ท่านผู้เขียนได้เขียนไว้ว่า :

การสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์องค์นี้ ตามความเข้าใจของท่านว่า บรรดาเจ้าเมืองเหล่านี้ คือปัตตานี ปาหัง กลันตัน ตรังกานู และไทรบุรี (เมื่อครั้ง ๔ เมืองหลังยังเป็นของประเทศสยาม) คงได้รับหนังสือเกณฑ์จากเจ้าเมืองศรีวิชัย และคงได้พาไพร่พล และวัตถุสิ่งของไปช่วยเหลือที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วเวลาขากลับจากการก่อสร้างพระบรมธาตุต่างพวกก็คงแยกย้ายพากันกลับมาสู่บ้านเมืองของตน จึงสันนิษฐานว่าพวกเจ้าเมืองกลันตัน ปาหัง หรือตรังกานู เมืองใดเมืองหนึ่ง คงเดินทางกลับบ้านเมืองผ่านมาทางนี้ (วัดหน้าถ้ำ)

เมื่อได้มาอาศัยในตำบลหน้าถ้ำนี้ ได้เห็นถ้ำ เป็นที่รโหฐานและกว้างขวาง ก็เกิดความคิดรวมกันที่จะสร้างถาวรวัตถุไว้ หรือมีถ้ำนั้นก็คงพากันมาพบบรรพชิตฝ่ายมหายานอันอยู่ในถ้ำนี้ก่อน ตัวได้เคยช่วยเหลือทำการสร้างพระบรมธาตุแล้ว เมื่อเห็นพวกบรรพชิตอาศัยอยู่ ก็เลยช่วยกันสร้างเอาไว้ เพราะในสมัยนั้นปรากฏว่า พุทธศาสนาลัทธิมหายานแพร่หลายใน แหลงมลายูมากดังนี้

ตามความสันนิษฐานของท่านผู้เขียนที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถ้าท่านผู้ใดรู้จักถนนหนทางของเมืองต่าง ๆ ในภาคใต้ที่ติดต่อจนได้รู้จักวัดหน้าถ้ำและได้เคยไปนมัสการพระพุทธรูปไสยาสน์วัดหน้าถ้ำแล้ว จะเกิดความเลื่อมใสและศรัทธาว่า ความสันนิษฐานของท่านผู้เขียนมีเหตุผลมาก ยิ่งกว่านั้นมีความจริงที่น่าสันนิษฐานอีกข้อหนึ่ง ที่ปรากฏว่า แม่น้ำปัตตานีได้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของวัดหน้าถ้ำ ซึ่งห่างจากวัดหน้าถ้ำเป็นระยะ

เพียง 2-3 กิโลเมตร และการไปมา
ในครั้งกระนั้นก็ต้องอาศัยเรือเป็น
พาหนะ และแน่ใจว่าในแม่น้ำปัดตานี
สมัยโน้นจะต้องให้พาหนะเรือกัน
มากกว่าสมัยนี้ เพราะบนบกเป็น
ป่าดงพงทึบที่ไม่นำเดินนัก เมื่อ
ตรงวัดหน้าถ้ำมีถ้ำมีเขาที่ตั้งงาม
ก็คงพากันมาพักผ่อนหย่อนอารมณ์
และเข้าเมืองในครั้งโบราณจะ
เนรมิตสิ่งไรด้วยแรงไพร่บ้านพล-
เมืองก็ไม่เป็นของยากเลย ซึ่งคิด
กันกับสมัยปัจจุบัน อันทำไม่ได้
และไม่ควรทำ

สรุปความว่า ประวัติของ
พระพุทธไสยาสน์ในวัดหน้าถ้ำ
และประวัติวัดหน้าถ้ำที่ท่านเจ้า
คุณได้เรียบเรียงขึ้นนี้ได้ นำซึ่ง
ความตึงามขึ้นหนึ่ง อันพุทธมามก
ชนทั้งหลายผู้สนใจในทางประวัติ
ศาสตร์ได้สำเร็จความปรารถนาแล้ว
จึงขอเชิญช่วยกันทะนุบำรุงรักษา
ไว้ซึ่งปูชนียสถานนี้ให้ตั้งงามสืบไป
ชั่วกาลนาน

อรุณกัลยาณวินิจ

วันที่ ๑๑ มกราคม

พุทธศักราช ๒๔๗๕

บัดนี้ ข้าพเจ้าจักได้บรรยาย
ถึงประวัติวัดคูหาภิมุข อันตั้งอยู่
ที่ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัด
ยะลา เป็นวัดที่มีพุทธศานาที่น่าสนใจ
ซึ่งสร้างมาแต่สมัยโบราณกาล สิ่ง
ที่พิศวงนี้ให้ทราบได้ เพราะมีโบราณ
วัตถุ เช่น พระพุทธไสยาสน์ อัน
ประดิษฐานอยู่ในถ้ำแจ้งเป็นพระ
นอนสร้างในสมัยศรีวิชัย ข้อนี้มี
หลักฐานตามลายพระหัตถ์ของ
สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
ทูลแนะนำระยะทางเสด็จประพาส

๘๐ รุสมิแล

หัวเมืองมณฑลนครศรีธรรมราช
ถวายสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
วงศ์ มีความว่า “ไปเที่ยวมณฑล
ปัดตานี เดียวนี้มีถนนไปได้ตลอด
ทั้งมณฑล มีพระนอนของโบราณ
ครั้งศรีวิชัยอยู่ที่เมืองยะลา ไปไม่
ห่างจากสถานีรถไฟนัก” ดังนี้ มีรูป
ภาพน้ำมันปิดทองล่องชาดอยู่ในถ้ำ
อีกถ้ำหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจาก
ถ้ำแจ้งนัก เป็นภาพศิลปะที่คนโบราณ
เขียนเอาไว้ ชาวบ้านเรียกถ้ำนี้ว่า
ถ้ำศิลปะ นอกจากนี้ตามบริเวณ
ภูเขาใกล้เคียงมีพระพิมพ์ดินดิบ
อยู่ในถ้ำอันเป็นศิลปะสมัยศรีวิชัย
คู่กัน หลักฐานยืนยันข้อนี้เมื่อ
สมัยกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
เสด็จไปถึงถ้ำแจ้งแล้วทูลเล่าเรื่อง
ถวายสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
มีความว่า “เกล้าฯ กระหม่อม
เห็นลักษณะถ้ำคล้ายถ้ำคูหาสวรรค์
ที่พิศวง สงสัยว่าจะคู่หาพระ
พิมพ์ดินดิบได้เช่นเดียวกัน ทูล
ขึ้นมีผู้ใหญ่มานับรองว่ามีภูเขา
กำบังอยู่ตรงข้ามมีถ้ำเรียกว่าถ้ำ
คนโท ชาวบ้านเขาไปคู่ได้พระ
พิมพ์ แต่ได้บางส่วนไม่เต็มองค์
ถ้ำนั้นลงยาก ปากถ้ำเป็นปล่อง
อยู่บนยอดเขา” เหล่านี้เป็นต้น

วัดนี้จึงเป็นวัดที่ออกหน้า
ออกตา เป็นสถานที่รับรองบรรดา
แขกเมืองผู้มาสู่จังหวัดนี้ จนมี
คำพูดกันว่า ผู้ที่มาจังหวัดยะลา
ถ้าไม่ได้ไปนมัสการพระพุทธ
ไสยาสน์แล้ว ถือว่าเหมือนกับ
ไม่ได้ไปจังหวัดยะลาที่แท้จริง
ฉะนั้น บรรดาแขกเมืองนับแต่
พระเจ้าแผ่นดิน เจ้านายเชื้อพระ
วงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่ เมื่อมาถึง
จังหวัดยะลาแล้วต้องเสด็จไปนมัส

การพระพุทธไสยาสน์ และทรงชม
โบราณวัตถุดังกล่าวแล้วมีจำนวน
มากหลายเช่น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพ-
พรรณี พระบรมราชินี พร้อมด้วย
ข้าราชการบริพาร ก็ได้เสด็จมาทรง
นมัสการพระพุทธไสยาสน์ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าให้จารึก ป.ปร.

ไว้ที่ปากถ้ำมีดเป็นพระราชอนุสา-
วริย์ว่าได้เสด็จมา โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งพระพุทธไสยาสน์ อันประดิษ-
ฐานอยู่ที่ถ้ำแจ้งนี้เป็นที่นิยมเคารพ
สักการะของราษฎรทั้งจังหวัดใกล้
เคียงและจังหวัดห่างไกล ทุก ๆ ปี
ต่างพากันหลาและญาติมิตรมาทำ
สักการบูชาและบวชเป็นภิกษุสาม
เณรและนางชี คราวละมาก ๆ

อนึ่ง ตามบริเวณวัดนี้ยังมี
มีรมณีสถานที่น่าเที่ยวเตร่เพื่อ
หาความสนุกเบิกบานใจ อันเป็น
ของที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมิได้
มีการดัดแปลงแก้ไขแต่อย่างใด
เช่น ถ้ำมีดอันอยู่คอนหลังเขาเป็น
ต้น ภายในมีทางทะลุรูไปรุ่งด
งามมาก และลึกถ้ำไปไม่สิ้นสุด
นับว่าทะลุติดต่อกันได้ถึงถ้ำแจ้ง
ภายในถ้ำนี้มีสระแก้วและนาเกลือ
ล้วนเป็นทัศนียภาพควรดูควรชม
ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น จึงเป็น
การสมควรอย่างยิ่งที่ชาวไทยเราผู้
นับถือพุทธศาสนาจะพึงทราบประวัติ
ของวัดนี้ไว้ เป็นเครื่องประดับ
ความรู้ ประวัติศาสตร์ของชาติได้

จริงอยู่ ในภาคใต้เรา นับ
ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมา ปูชนีย
สถานอันเป็นที่นิยมของมหาชน
ในด้านพุทธศาสนาก็มีอยู่ ๓ แห่ง

คือพระมหาธาตุ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แห่งหนึ่ง พระมหาธาตุแห่งนี้รูปลักษณะศิลปยังคงเป็นของสมัยศรีวิชัย ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรเลย พระมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช แห่งหนึ่ง พระมหาธาตุแห่งนี้ได้เปลี่ยนแปลงจากศิลปของศรีวิชัย เป็นรูปลักษณะศิลปลังกาไปแล้ว พระพุทธไสยาสน์ที่วัดคูหาภิมุข อำเภอเมือง จังหวัดยะลา แห่งหนึ่ง รวมเป็นสามแห่งด้วยกัน ซึ่งเป็นของที่สร้างมาในสมัยศรีวิชัยทั้งนั้น โดยเฉพาะประวัติพระพุทธไสยาสน์นี้ ข้าพเจ้าจะได้นำมาบรรยายเท่าที่สามารถจะค้นคว้ามาบรรยายได้ ซึ่งถึงแม้จะมีข้อขาดตกบกพร่องบ้าง ก็ยังเป็นช่องทางให้ผู้สนใจในชั้นหลัง ๆ นำขึ้นพิจารณา แล้วช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น หวังว่าท่านผู้อ่านทั้งหลายคงจะให้อภัยในความบกพร่องโดยประการทั้งปวง ซึ่งถ้าได้กรุณาทักท้วงให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องแล้วจะเป็นพระคุณยิ่ง ฉะนั้น ก่อนที่จะบรรยายถึงประวัติของวัดนี้ จักขอกล่าวถึงชนชาติมลายูเสียก่อนว่ามีกรณีสัมพันธ์สืบเนื่องกันมาอย่างไร อันเป็นปัจจัยที่จะให้สืบอนุสนธิเรื่องประวัติของวัดคูหาภิมุขเป็นลำดับไป

ชนชาติดั้งเดิม ที่อาศัยอยู่ในแหลมมลายูสมัย โบราณ

ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า อันแหลมมลายูที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ติดต่อกับชายอาณาเขตของประเทศไทยเรานั้น เดิมเป็นที่อยู่ของชาวป่าล่าหลังห่างไกลจากความเจริญ

ชนพวกนี้มีลักษณะรูปพรรณเป็นคนผิวดำดำเตี้ย ผมหยิกสั้น มีริมฝีปากหนา ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง การหากินก็เที่ยวยิงสัตว์ป่าและแสวงหาผลไม้ เผือกมันมากินเป็นอาหาร ที่อยู่อาศัยทำเป็นเพิงอย่างหยาบ ๆ ง่าย ๆ ไม่มีพื้น เมื่อใดมีอาหารบริบูรณ์ก็รวมกันอยู่ เมื่อมีน้อยแยกก็แยกย้ายยกพวกกันไปหากินอยู่ในที่อื่นต่อไป ความเป็นอยู่คล้าย ๆ พวกเงาะป่าในสมัยนี้ ชั้นเดิมที่เดียวอาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเลอันเป็นที่อุดมสมบูรณ์ แล้วรวบรวมกันเข้าเป็นชนชาติหนึ่ง เรียกว่า นิกริโต เดิมทีคนพวกนี้ที่จะยกมาอยู่ในแหลมมลายูนี้มาจากคนชาวป่า ในทวีปอัฟริกาพวกใดพวกหนึ่ง ซึ่งเนื่องจากถูกพวกที่มีอำนาจเก่งกาจกว่ารุกรานขับไล่จนทนอยู่มิได้ จึงได้ต่อเรือหรือแพหนีข้ามมหาสมุทรอินเดียมา เมื่อมาถึงหมู่เกาะมลายูก็เลยยึดเป็นที่อยู่อาศัย เพราะเมื่อจะเทียบสภาพความเป็นอยู่ของชนพวกนี้ก็เหมือนกันกับคนป่าจำพวกหนึ่งในทวีปอัฟริกา เรียกชื่อว่าชาตินิโกร

ตามหนังสือประวัติศาสตร์มลายูของราชบุรุษเวมะ มะโรหะบุตรกล่าวไว้ว่า “เจ้าของถิ่นเดิมนี้ได้แก่ชนชาติชาวป่า ๒ พวก คือพวกสะมังพวกหนึ่ง กับชาติสาไกอีกพวกหนึ่ง ในบัดนี้ชน ๒ จำพวกนี้มีอยู่บ้างเป็นจำนวนน้อย ตอนกลางของแหลมมลายู

เมื่อข้าพเจ้าเดินทางไปอำเภอเบตง อันเป็นอำเภอชายเขตแดนของจังหวัดยะลาติดต่อกับกิ่งอำเภอโกระ ของรัฐเปเรโนสหพันธรัฐ

มาเลเซีย ก็ได้พบชนป่าจำพวกนี้พาพวกกันออกมาโดยนำของป่าและสัตว์ป่ามาแลกเปลี่ยนสิ่งของ สอบถามผู้ที่เคยทำการติดต่อกับชนป่าพวกนี้ ได้ความว่าอยู่ในป่าคงและไม่เป็นหลักแหล่ง ชาวบ้านแถบนั้นเรียกว่า พวกเงาะ การแต่งกาย ผู้ชายนุ่งผ้าเตี่ยวพอบ้อง ก้นอวัยวะควระลือ ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าโสร่งแล้วมีหางสัตว์และรากไม้ยู่ชั้นนอก ข้อมือและคอสวมกระดูกสัตว์ คอนบนปล่อยเปลือยไม่มีเสื้อใส่หรือผ้าห่ม มีผู้เล่าให้ฟังว่าคนจำพวกนี้เมื่อได้ติดต่อกับชาวบ้านบ่อย ๆ เข้า ค่อยมีความฉลาดเฉลียวขึ้น จนถึงกับบางคนออกมารับจ้างทำงานตามชาวบ้านและรับจ้างทำถนนหลวงก็มี นาน ๆ เข้าก็รู้จักแต่งกายแบบสากลก็มี แต่ว่ามีจำนวนน้อย ผู้ที่เฉลียวฉลาดอย่างนี้ส่วนมากยังชอบอยู่ตามป่าเถื่อน

บรรพบุรุษของชนชาติมลายู

อันชนชาติ นิกริโต เจ้าของถิ่นเดิมนั้นนั้น ได้กล่าวแล้วว่าเป็นพวกที่ล่าหลังห่างไกลจากความเจริญ สัตว์ขาดยานที่ชอบเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนโดยวิธีแก้ไขให้ดีขึ้นไม่ได้ หรือมีก็จำนวนน้อยที่สุด แม้เวลาที่ล่วงมาเป็นจำนวนหลายพันปีก็ไม่มีสภาพดีขึ้นได้ ฉะนั้น ในกาลต่อมา มีชนชาติอีกจำวันหนึ่งชื่อว่า ออสโตรเนเชียเนียน อพยพกันมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่แหลมอินโดจีน ภายหลังถูกชนอีกชาติหนึ่งชื่อว่า มอญแจมร์ ยกพวกกันมาจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน

เหมือนกัน ในชั้นต้นคนพวกนี้
ก็ค้นหาที่ทำมาหากินในตอนกลาง
สุวรรณภูมิ แต่เมื่อมาเห็นพวก
ละว้า ซึ่งมีอำนาจมากกว่าเป็น
เจ้าของอยู่แล้วก็ยกพวกพากันเดิน
เรื่อย ๆ ไปเผชิญมาพบพวกออส-
โตรเนียเซียน ซึ่งอาศัยทะเลสาป
อันใหญ่อุดมสมบูรณ์ด้วยผักปลา
อาหาร เห็นว่าพวกตนมีกำลังมาก
กว่าก็เข้าทำการรุกราน ขับไล่พวก
ออสโตรเนียเซียน ที่มีกำลังน้อย
กว่า ก็เป็นธรรมดาอยู่เอง พวกที่มี
กำลังน้อยต้องพากันถอยหนีไป
อยู่ในแดนอื่น ที่พากันลงเรือและ
แพข้ามทะเลไปอยู่ตามเกาะต่าง ๆ
บ้าง บางพวกมาถึงแหลมมลายู
นี้บ้าง ก็ยังเหลืออยู่ในแหลมอิน-
โดจีนก็ต้องร่นไปอยู่ทางฝั่งทะเล
ตะวันออก คือแถวญวนใต้ เคียงนี้
พวกที่มาถึงแหลมมลายูก็เข้าทำการ
รุกรานพวกนิกริโตเจ้าของถิ่น ให้
ถอยร่นเข้าไปอยู่ในตอนกลางของ
แหลม แล้วพากันตั้งภูมิลำเนาอาศัย
อยู่ตามหมู่เกาะและริมฝั่งทะเล
นาน ๆ เข้าเลยกลายเป็นบรรพบุรุษ
ของชนชาติมลายูในสมัยนี้

เรื่องบรรพบุรุษของชนชาติ
มลายู ตามหนังสือ “สยามกับ
สุวรรณภูมิ” ของหลวงวิจิตรวาท-
การกล่าวว่า

“ชนพวกนี้ทั้งพวก เป็นชาว
เกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก
และเป็นชาติที่เดินเรือเก่งมาก่อน
ชาติใด ๆ ในโลก พวกนี้ประกอบ
อาชีพอย่างโจรสลัด แล่นเรือไป
ตามเกาะและดินแดนต่าง ๆ ทาง
เอเชีย พบที่เหมาะที่ไหนก็เข้า
ตั้งอยู่ในที่นั้น มาพบเกาะญี่ปุ่น
เข้าก่อน ก็เข้าตั้งอยู่ที่เกาะญี่ปุ่น

บางพวกที่เลยมาพบฝั่งทะเลที่เป็น
เขตญวนใต้ ก็เข้าตั้งอยู่ พวกที่
เลยมาอีกมาพบดินแดนเป็นแหลม
และเกาะต่าง ๆ ซึ่งเวลานี้เป็น
แหลมมลายูและเกาะชวาก็เข้าตั้ง
อยู่อีก บางพวกเลยไปไกลเข้าเขต
มหาสมุทรอินเดีย ถึงเกาะมาดาร์-
กาสกา ก็พากันเข้าไปตั้งอยู่ใน
ที่นั่นก็มี ฉะนั้น ชนชาวมลายูจึง
ได้เป็นบรรพบุรุษของชาติต่าง ๆ
หลายชาติ เช่น ฟิลิปปินส์ ชาว
มลายู ญวนใต้” ดังนี้

“ทางแหลมมลายูซึ่งเป็น
ชายอาณาเขตของประเทศไทย
เมื่อพวกมลายูขึ้นมาก็ได้พบคน
๒ จำพวก เป็นเจ้าของถิ่นเดิม
คน ๒ จำพวกนี้คือพวกสะมัง และ
พวกสาไก แต่พวกมลายูมีความ
เข้มแข็งกว่า ก็แย่งที่ดินของพวก
สะมังและพวกสาไกไปได้ เจ้าของ
ถิ่นเดิม ๒ พวกนี้ก็สูญหายไปทุกที่
มาถึงเวลานี้มีเหลืออยู่บ้างก็เป็น
จำนวนน้อยมาก ดังนี้

แต่ตามหนังสือ “ประวัติ
ศาสตร์มลายู” ของราชบุรุษแวมะ
มะโรหบุตร ว่า ชาติมลายูเป็น
ชาติประสมชาติหนึ่ง แต่หาสืบ
เนื่องมาจากชาติชาวป่าทั้งสอง
จำพวกไม่ แล้วแสดงความสัน-
นิษฐานให้เหตุผลว่า ได้เปรียบเทียบ
ดูชนชาติมลายูกับชาติสะมังและ
สาไก เห็นว่าผิดกันมากทั้งรูปร่าง
นิสัยใจคอตลอดจนขนบธรรมเนียม
ต่าง ๆ แต่มีความเห็นว่าคล้ายกับ
ชนชาติป่าอีกชาติหนึ่ง คือชาติ
ชาวกูน อาศัยอยู่ตามริมฝั่งเหนือ
เกาะสุมาตรา เพราะแต่เดี๋ยวนี
ชนชาตินี้ก็ยังมีอยู่ที่เกาะสุมาตรา
และแหลมมลายู ฉะนั้น จึงเข้าใจว่า

ชนชาติมลายูนี้คงสืบเชื้อสายมา
จากชนชาติชาวกูนจำพวกนี้แน่ ดังนี้
เมื่อชนออสโตรเนียเซียน
ได้พากันยึดเอาดินแดนฝั่งนี้ไว้
อำนาจแล้ว ก็ตั้งหน้าทำมาหากิน
เช่น การเพาะปลูกพืชพันธุ์ การ
ช่าง เป็นต้น การอยู่ก็เป็นที่เป็นทาง
จนมีความเจริญก้าวหน้ากว่าพวก
เจ้าของถิ่นเดิม เมื่อพากันมาอยู่
มาก ๆ เข้าก็ตั้งเป็นเมืองขึ้นใน
ที่ต่าง ๆ และชนพวกนี้ไซ้จะมี
อยู่ในแหลมมลายูก็หาไม่ ในเกาะ
สุมาตราที่เกิดมีชาติมลายูขึ้นด้วย
กัน ได้ไปมาติดต่อกันในระหว่าง
แผ่นดินทั้ง ๒ เสมอ ในสมัยนี้
ยังไม่มีภรณ์นับถือศาสนา กงนับถือ
แต่ผีสง เทวดา เป็นต้น จนถึง
สมัยปัจจุบันนี้ ก็ยังมีภรณ์นับถือ
ผีสงและเทวดาติดสันดานของ
คนมลายู ยังไม่สูญหายไปทีเดียว
สมัยต่อมาราว พ.ศ. ๑๐๐-
๑๕๐๐ ชนชาติอินดูในประเทศอินเดีย
เป็นชนชาติแรกที่นำอารยธรรม
มาให้แก่ชนชาติมลายู เพราะใน
สมัยนั้นชนชาติอินดูเป็นชาติเจริญ
มาก่อนชาติใด ๆ ในทวีปเอเชีย
และชอบเป็นชาติที่ละถิ่นฐานของ
ตนไปทำมาหากินในถิ่นไกล ๆ
ฉะนั้นในราว พ.ศ. นี้เอง ชนชาติ
อินดูได้พากันมาสู่หมู่เกาะมลายู
เช่น สุมาตราและเกาะชวา นำเอา
ลัทธิและขนบธรรมเนียม ตลอดจน
ภาษาที่พูดบางคำมาให้แก่ชนชาติ
มลายูด้วย ถึงในเวลานี้ลัทธิขนบ
ธรรมเนียมเหล่านั้นก็ยังมิเหลืออยู่
เป็นอันมากในมลายูเช่น ธรรมเนียม
การไหว้เพื่อแสดงความเคารพ
การตั้งนามเจ้านายตลอดจนถึง
พวกข้าราชการ การให้บำเหน็จ

รางวัลการแต่งงาน การทำข้าวเหนียว เหลืองเวลาทำบุญ การไว้ผมจุกของเด็ก ๆ กลางศีรษะ เหล่านี้ แม้คำพูดของชาวฮินดูก็ยังมีใช้ในภาษามลายูอีกมาก เช่น

นรกา - นรก, ปุชา - บูชา, โดสา - โทษ, นครี - เมือง, มินตรี - มนตรี, ราชยา - พระเจ้าแผ่นดิน, อุดมา - อุดม, กาสุชะ - ช้าง, สุธิ - สะอาด, สิง - ราชสีห์, บักดี - บักดี, นามา - ชื่อ, รูปา - รูป, กุนจี - กุญแจ, ดูกา - ทูทซ์ เป็นต้น เพราะฉะนั้น เมื่อตามปกติที่เคยอยู่แล้ว ชนชาติมลายูเป็นชาติที่เชื่อถือผีสางและเทวดา ครั้นชนชาติฮินดูนำศาสนาพราหมณ์อันเกี่ยวข้องกับลัทธิผีสางนางไม้และเทวดาโดยมาก ก็ย่อมประสานกับลัทธิของชาติมลายูได้สนิทสนมเร็วมาก นอกจากนี้แล้วยังนำลัทธิการสวดมนต์และเสกเป่ามาอีกด้วย หลักฐานที่จะแสดงว่า ชนชาติฮินดูนำศาสนาพราหมณ์มาสอนชนชาติมลายูก่อนนั้น ก็คือเทวสถานของฝ่ายศาสนาพราหมณ์และเทวรูป มีรูปพระอิศวร นารายณ์ เป็นต้น มีอยู่ทั่วไปในแหลมมลายูและตามหมู่เกาะมลายูโดยทั่วไป

ต่อมาเมื่อสมัยราว พ.ศ. ๕๐๐-๑๐๐๐ ชนชาติฮินดูมีความสัมพันธ์กับชนชาติมลายูมากเข้า ก็ได้นำลัทธิพุทธศาสนาอย่างมหายานมาอีกคราวหนึ่ง หลักฐานเช่นพระเจดีย์และพุทธรูป รูปพระโพธิสัตว์ รูปพระพิมพ์ดินดิบ มีตามหมู่เกาะและตามถ้ำหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีผู้ขุดพบศิลาจารึก ซึ่งแสดงว่าเป็นของสำคัญฝ่ายพุทธ

ศาสนา ตามที่ต่าง ๆ เช่น ที่เกลา (ไทรบุรี) แผ่นหนึ่ง ที่บูกิตมिरดา แผ่นหนึ่ง ที่สบรังไปรแผ่นหนึ่ง มีอักษรแสดงจารึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๕๔๑ ทั้งสิ้น

ตามหนังสือ “ประวัติ ศาสตร์มลายู” ของราชบุรุษเวมะมะโรหบุตร กล่าวว่า ศาสนาที่ชาติฮินดูหรือพราหมณ์นำมาสอนแก่ชนชาติมลายูนั้น มีอยู่ ๒ ศาสนา คือ ศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา ฉะนั้น ในยุคนั้นหมู่เกาะและแหลมมลายูจึงแบ่งเป็น ๒ ศาสนาด้วยกัน ในเวลานี้ยังมีหลักฐานปรากฏอยู่ เช่น เทวสถานของฝ่ายศาสนาพราหมณ์ และวัดวาอารามฝ่ายพุทธศาสนา มีอยู่ทั่วไปในแหลมและหมู่เกาะมลายู สมัยศรีวิชัยเรื่องอำนาจถึง

สุวรรณภูมิ

เมื่อชนชาติมลายู ได้มีอำนาจในดินแดนตามหมู่เกาะและแหลมมลายูแล้ว ต่างพวกก็แยกย้ายกันสร้างบ้านเมืองขึ้นเป็นหลักฐานตามสถานที่ทั่ว ๆ ไป ก็ทะเลบรรดาเมืองที่ชนชาติมลายูสร้างขึ้นนั้น มีเมืองหนึ่งชื่อว่า ปาเล็มบัง (ศรีวิชัย) ตั้งอยู่ที่ปากน้ำมุสซี ในเกาะสุมาตรา ปรากฏว่าสร้างขึ้นตั้งแต่ราว พ.ศ. ๕๐๐-๖๐๐ ครั้นการต่อมาในราว พ.ศ. ๗๐๐-๘๐๐ ก็ได้รับแสงอารยธรรมจากชนชาติฮินดู มาแต่ประเทศอินเดีย นำศาสนาพราหมณ์และขนบธรรมเนียมมาให้เป็นเริ่มแรก ต่อมาราว พ.ศ. ๘๖๐ ชนชาติฮินดูพร้อมด้วยภิกษุชาวเมืองกัมभीระ ได้นำลัทธิพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเข้าไปเผยแผ่อีกคราวหนึ่ง ชาวเมือง

ปาเล็มบังได้รับแสงอารยธรรมอันดียิ่งจากอินเดียถึง ๒ คราว เช่นนี้ก็มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ความจดหมายเหตุของจีนพ่อค้าคนหนึ่งชื่อ ไอซิง กล่าวไว้ใน พ.ศ. ๑๒๑๔ นั้น เขาได้มายังเมือง ๆ หนึ่ง ชื่อว่าศรีวิชัย (ปาเล็มบัง) ในเกาะสุมาตรา พลเมืองนับถือพุทธศาสนา เจ้าเมืองชื่อว่าพระเจ้ามหาราช เมื่อเขาเข้าไปถึงใหม่ ๆ ได้ทราบข่าว พระเจ้ามหาราชเพิ่งสำเร็จการปราบปรามหัวเมืองต่าง ๆ ในแหลมมลายู เมืองศรีวิชัยนี้มีสินค้าออกมากมาย เช่น หวายชนิดต่าง ๆ หมาก มะพร้าว ข้าว เป็ด ไก่ งาช้าง นอแรด การบูร และผ้าด้าย ส่งไปขายยังต่างประเทศ เช่น จีนและอาหรับ เป็นต้น ภาษาที่ใช้พูดกันในสมัยนั้นเป็นภาษาสันสกฤต อำนาจในแหลมมลายูทั้งหมดก็ตกอยู่ในอำนาจของพระเจ้ามหาราชเจ้าเมืองปาเล็มบังทั้งสิ้น เช่น ลังกาสูกา (ไทรบุรี) ด้รงกานู ป่าหัง กลันตัน ตลอดจนถึงนครศรีธรรมราช

ตามหนังสือ “สยามกับสุวรรณภูมิ” ของหลวงวิจิตรวาทการว่า ในราว พ.ศ. ๑๓๐๐ ศรีวิชัยแผ่อำนาจครอบงำเกาะมะละกาและขึ้นมาถึงแหลมมลายู กษัตริย์ศรีวิชัยได้สร้างสถูปบุโรโด (บรมพุทธรูป) ขึ้นในชวา ราว พ.ศ. ๑๔๐๐ และมีอิทธิพลแผ่เข้าไปถึงเขตสุวรรณภูมิ เช่น นครปฐม ทวาราวดี โคตรบูร ตลอดจนถึงแดนเขมร หลักฐานคือแสดงศิลปกรรมเพื่อแสดงอำนาจแห่งชาติตนไว้ เช่น รูปพระโพธิสัตว์ และพระพุทธรูปสมัยศรีวิชัย ในตอนกลาง